

Є. О. ЧЕРВІНКО

ВПЛИВ ЩІЛЬНОСТІ СКОРОЧЕНИХ ЗАПИСІВ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ НА ЯКІСТЬ УСНОГО ПОСЛІДОВНОГО ПЕРЕКЛАДУ

Установлено тенденцію студентів недостатньо застосовувати символи в процесі усного послідовного перекладу, внаслідок чого їх записи характеризуються слабкою щільністю. Показано, що студенти не встигають фіксувати в повному обсязі навіть суттєву інформацію тексту оригіналу, а це спричинює проблеми із тлумаченням тема-рематичних зв'язків у записах і негативно впливає на якість перекладу.

Ключові слова: майбутні перекладачі, усний послідовний переклад, щільність скорочених записів, символ, суттєва інформація, тема-рематичні зв'язки.

Е. А. ЧЕРВИНКО

ВЛИЯНИЕ ПЛОТНОСТИ СОКРАЩЕННЫХ ЗАПИСЕЙ БУДУЩИХ ПЕРЕВОДЧИКОВ НА КАЧЕСТВО УСТНОГО ПОСЛЕДОВАТЕЛЬНОГО ПЕРЕВОДА

Установлено тенденцію студентів недостатньо використовувати символи в усному послідовному перекладі, в результаті чого їх записи характеризуються слабкою щільністю. Показано, що студенти не встигають фіксувати в повному обсязі навіть суттєву інформацію тексту оригіналу, а це приводить до проблем з інтерпретацією тема-рематических зв'язків у записах і негативно впливає на якість перекладу.

Ключевые слова: будущие переводчики, устный последовательный перевод, плотность сокращенных записей, символ, существенная информация, тема-рематические связи.

YE. O. CHERVINKO

THE IMPACT OF PROSPECTIVE INTERPRETERS' NOTES DENSITY ON CONSECUTIVE INTERPRETING QUALITY

The impact of prospective interpreters' notes density on the quality of consecutive interpreting has been researched. It has been established that students tend to insufficiently use symbols, as a result of which their notes are characterised by low density leading to students' inability to put down even the source text essential information. That is why students have difficulty interpreting theme and rheme relations, which adversely influences the quality of their consecutive interpreting.

Keywords: prospective interpreters, consecutive interpreting, interpreter's notes density, symbols, essential information, theme and rheme relations.

Одним із першочергових завдань перекладача в усному послідовному перекладі (УПП) є запис головного змісту тексту оригіналу (ТО), для чого застосовується так званий перекладацький скоропис, який відрізняється від інших систем запису (наприклад, стенографії) тим, що в ньому записують не слова, а думки. Головною його функцією є фіксація опорних пунктів пам'яті, спираючись на які, перекладач здатний повністю зберегти суттєву інформацію ТО при створенні тексту перекладу (ТП) [5, с. 3]. Відповідно для запису потрібно розпізнати смислові елементи повідомлення, які дозволили би зафіксувати таку інформацію й послужили згаданими опорними пунктами. Головними з таких елементів вважаються логічні суб'єкт і предикат висловлення або «тема» (*topic* або *theme*) і «рема» (*comment*, *rheme* або *focus*).

«Тема» визначається як те, про що йде мова, а «рема» – як те, що говорить про «тему». Найчастіше «тему» визначають як частину простого речення чи дискурсу, про яку йде мова в решті цього ж речення або дискурсу [4, с. 507]. У найтипівіших випадках «тема» збігається з підметом, наприклад: 1) *'The chairman opened the conference'*; 2) *'The conference was opened by the chairman'*. Речення (1) і (2) відрізняються «темами»: в (1) мова йде про головуючого (*the*

chairman), а в (2) – про конференцію (*the conference*). «Тема» може вводитися й іншими структурами, наприклад: (3) '*As for the conference, it was opened by the chairman*'.

Найчастіше «тема» позначається інтонацією або порядком слів, в останньому випадку «тема» типово розміщується на початку речення (*topic fronting*). «Тема» відповідає логічному суб'єкту висловлення, а «рема» – його логічному предикату. «Рема» розпізнається за логічним наголосом, рематичними конструкціями (наприклад: *It was John who did it!*), обмежувально-виокремлювальними прислівниками (*only, just*), неозначеними артиклями, агентним доповненням у пасивній конструкції (*It was done by John*). «Рема» містить головну (нову) інформацію і характеризується найвищим ступенем комунікативного динамізму, однак повнота інформації забезпечується динамічним сполученням «теми» та «реми» [4, с. 507].

Існує певна різниця між змістом поняття «тема» на рівні речення та дискурсу, наприклад: (4) '*The conference was organized so well! John really didn't want to leave, but he couldn't afford staying any longer. And it had such an efficient simultaneous interpreters' service!*' У першому реченні вводиться «тема» (*the conference*), у другому – нова «тема» на рівні речення (*John*), але «темою» на рівні дискурсу залишається «*conference*», тому третє речення органічно утворює текст із двома попередніми.

Таким чином, безумовним завданням перекладача в УПП є відтворення (і запис) тематичних зв'язків, оскільки відповідні поняття мають найбільше смислове навантаження. У процесі згаданої фіксації важливо знайти максимально економний її спосіб, що, за даними досліджень [5, с. 249], забезпечується за рахунок здійснення трансформацій, до змісту яких входять зміни структури речення та широке застосування символів, включаючи лінії-виноски, що дозволяють уникнути повторних записів тематичних елементів. Вибір слів з найбільшим смисловим навантаженням та застосування трансформацій сприяє значному ущільненню записів перекладача в УПП, внаслідок чого забезпечується фіксація більшого обсягу інформації ТО меншим обсягом знаків скороченого запису.

З іншого боку, спостереження за виконанням УПП під час практичних занять наводять на думку, що, занотовуючи зміст ТО, студенти недостатньо застосовують символи, в результаті чого їхні записи характеризуються слабкою щільністю, оскільки вони не встигають фіксувати у повному обсязі навіть суттєву інформацію. Крім того, неповністю усвідомлюючи тематичні зв'язки в ТО, студенти у своїх нотатках недостатньо застосовують трансформації для запобігання повторному запису тематичних елементів ТО на рівні речення та ТО загалом, що негативно впливає на якість їх перекладу. Для перевірки цієї гіпотези ми провели експериментальний зріз, аналіз результатів якого викладені далі.

Актуальність нашого дослідження зумовлено відсутністю спеціальних досліджень впливу щільності записів майбутніх перекладачів на якість УПП.

Метою статті є провести аналіз впливу щільності скорочених записів майбутніх перекладачів на повноту передачі суттєвої інформації ТО у ТП.

Для досягнення поставленої мети треба вирішити такі завдання: визначити сферу УПП, підібрати текст для перекладу та досліджуваних, сформулювати гіпотезу, розробити методику аналізу ТО, записів досліджуваних і ТП для оцінки ступеня щільності запису та його впливу на якість УПП, провести експериментальний зріз та аналіз результатів, сформулювати висновки.

Для дослідження обрано громадсько-політичну сферу, бо вона є обов'язковим елементом усіх програм навчання перекладачів в українських вищих закладах освіти. У межах згаданої сфери був вибраний модуль «Міжнародні організації», а в його межах – тема «Європейський Союз».

Матеріалом дослідження був текст українською мовою загальним обсягом 130 слів (1151 друкований знак), поданий далі (значення чисел у тексті пояснено нижче).

«Країни-члени Європейського Союзу (1) вже протягом певного часу докладають зусилля (2), аби спільно (3) протистояти загрози міжнародного та інших видів тероризму (4). Вони домовилися (5) утримуватися від експорту (6) зброї (7) та іншого військового обладнання (8) до країн, небезпідставно підозрюваних (9) у підтримці (10) терористичної діяльності (11), а також уживати заходи для запобігання (12) його застосуванню (13) у терористичних (14) цілях (15). Країни-члени Європейського Союзу (16) оголосили (17) неможливими (18) будь-які поступки (19) терористам (20) та їхнім спонсорам (21), а також вважають за необхідне (22) докласти максимальних зусиль (23) для запобігання (24) тероризму (25) та притягнення винних (26) до

суду (27). На регулярній (28) основі відбуваються зустрічі (29) міністрів, відповідальних за діяльність поліції (30) та ведення кримінальних справ (31), де вони розробляють та обговорюють (32) спільні (33) заходи щодо запобігання терористичним нападам (34), а також щодо їх розслідування (35) і судового (36) переслідування (37) за здійснення терактів (38), а також інших тяжких злочинів (39). До згаданих заходів належать (40): обмін (41) поліцейськими-офіцерами зв'язку (42) й систематичне (43) спільне (44) оцінювання рівня загрози (45) тероризму (46)».

Досліджуваними були 15 студентів (усі жінки віком 21 – 22 роки) IV курсу французького перекладацького відділення факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, які вивчали англійську мову (та переклад з/на неї) як другу іноземну. На момент проведення зрізу (восьмий семестр навчання) обсяг аудиторного часу, витраченого на вивчення англійської мови та перекладу з/на неї у цих студентів перевищував 900 годин. Крім того, у шостому семестрі вони пройшли спеціальний курс навчання перекладацького скоропису (34 години), а в сьомому – практичний курс громадсько-політичного перекладу з тематики «Міжнародні організації», зокрема, й тему «Європейський Союз».

Досліджуваним пропонувалося прослухати текст (українською мовою), поданий вище, записати його за допомогою скоропису, а потім перекласти англійською мовою, спираючись на власні записи. Переклади було записано на аудіоносії, а потім проаналізовано на повноту відтворення суттєвої інформації ТО в ТП.

З цією метою в ТО (див вище) були виділені 46 його блоків, що несуть суттєву інформацію. Хоча відсутність будь-якого з них у ТП потенційно змінила б загальний зміст і смисл останнього проти ТО, однак їх можна передати по-різному. Зокрема, смисл словосполучення І («країни-члени Європейського Союзу») може бути збережений, навіть якщо вилучити компонент «країни-члени», зробивши підметом словосполучення «Європейський Союз», оскільки останній, як організація, включає всі «країни-члени», тобто смисл цього відрізка ТО в ТП буде збережено повністю. До несуттєвої належала інформація, що передавалася мовними одиницями, вилучення яких не впливало на загальний смисл ТП або його фрагмента (див. аналіз перекладу словосполучення І вище).

Порівняймо можливий варіант скороченого запису речення І (праворуч) і варіант, запропонований досліджуваною І (ліворуч).

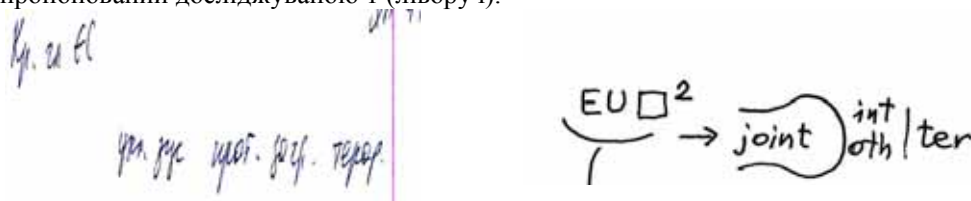

Рис. 1. Перше речення роботи досліджуваної І та його модельний варіант.

Чіткою відмінністю між цими двома варіантами є повна відсутність символів у записах досліджуваної І. З іншого боку, вона чітко записала й візуально відділила тему повідомлення («Кр. чл. ЄС» – «Країни-члени Європейського Союзу») і його рему («док. зус. прот. загр. терор» – «докладають зусиль, аби протистояти загрозі тероризму»). З огляду на щільність записів, перевагу слід віддати варіанту праворуч, бо у ньому за допомогою дев'яти символів та скорочень занотована уся суттєва інформація, а в записах досліджуваної І пропущений один її блок «спільно»), а також два означення («міжнародного та інших видів») слова «тероризм», хоча вони й віднесені до несуттєвої інформації, оскільки містяться в означуваному імпліцитно.

У записах досліджуваної І також бачимо дев'ять елементів (усі є скороченнями слів), однак вони охоплюють менший обсяг інформації ТО. Крім того, зореве сприйняття правостороннього варіанта є набагато кращим, тому що він дозволяє охопити все речення одразу, чітко показуючи логічні зв'язки між поняттями висловлювання, тоді як запис у рядок рематичного елемента у варіанті ліворуч, вірогідно, вимагатиме певного напруження для розшифровки скорочень. Тим не менше, в перекладі першого речення («*The EU member states make efforts to prevent the terrorism*») досліджуваною І загалом збережена суттєва інформація, що дозволяє визнати його запис задовільним. Попередні дослідження [5, с. 66] свідчать, що в УПП перше речення, як правило, перекладається на прийнятному рівні.

Тепер порівняймо можливий варіант скороченого запису речення 2 (праворуч) і варіант, запропонований досліджуваною 1 (ліворуч).

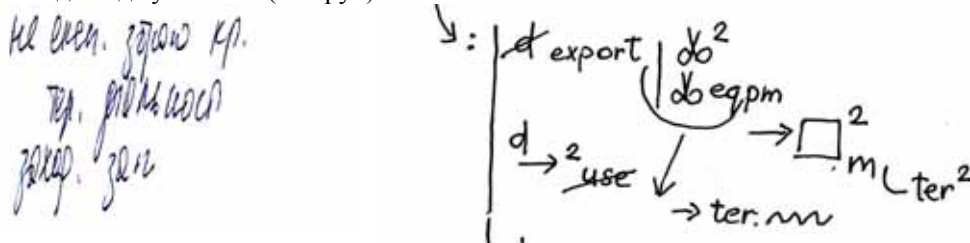

Рис. 2. Друге речення роботи досліджуваної 1 та його модельний варіант.

Як бачимо, в обох випадках збережена тема попереднього речення («Країни-члени Європейського Союзу»), однак якщо у правосторонньому варіанті таке збереження показане стрілкою, яка йде від відповідного елемента запису в попередньому реченні, то в лівосторонньому таких позначень немає. З іншого боку, досліджувана зберігає відступ вправо щодо теми попереднього речення, а й отже, можливо, таким способом показує, що вона зберігає тему попереднього речення. Власне про це свідчить і її переклад речення 2, яке вона починає займенником «*They*», тобто «Країни-члени Європейського Союзу»).

У реченні 2 наявні дві реми, які є однорідними стосовно одна до одної: перша починається із слів «домовилися не експортувати...», а друга – словами «вживати заходів...». У правосторонньому варіанті ці дві реми чітко відділені за допомогою модальних символів: перша починається символом закресленої літери «*d*» (*d* – «не повинні»), а друга – символом «*d*» («повинні»). Завдяки цьому кожна з них легко сприймати як цілісну єдність, у якій усі символи чи скорочені слова чітко виконують функцію опорних пунктів пам'яті. Першу рему легко розшифрувати як «країни ЄС не повинні експортувати зброю та військоове обладнання країнам, які можуть підтримувати терористів», а другу – як «країни ЄС повинні вжити заходів, аби не допустити використання згаданих зброї та військового обладнання в терористичній діяльності». Доцільно звернути увагу на застосування лінії виноски стосовно однорідних членів «зброя та військоове обладнання», що дозволяє уникнути їх повторного запису в другій ремі. Таким чином, для запису речення 2 у модельному варіанті було потрібно 17 символів-скорочень (10 для першої реми і 7 – для другої).

У записах досліджуваної речення 2 записано у три рядки: перший – «не екс.зброю кр.» («не експортувати зброю країнам»), другий – «тер. діяльн.» («терористична діяльність») і третій – «заход. зап.» («заходи для запобігання»). Таким чином, у перших двох рядках записана перша рема, а в останньому – друга, однак при розшифруванні записів можуть виникнути складнощі, оскільки не так просто розрізнити згадані реми. Крім того, якщо стосовно першої реми записана переважна більшість слів, які можуть виконати функцію опорних пунктів пам'яті (за винятком елементів «військоове обладнання» та «безумовно підозрюваним у підтримці»), то в другій записаний лише її початок: «заход. зап.» («заходи для запобігання»), що може ускладнити її розгортання під час створення ТП.

Це підтвердилось і в перекладі речення 2 досліджуваною. Зміст першої реми був загалом переданий задовільно: «*They forbid to export weapon to the countries which are supposed to carry out terrorist acting*» (за винятком прогнозованої втрати словосполучення «військоове обладнання» та незначного відхилення від ТО при передачі «безумовно підозрюваним у підтримці»). Для передачі змісту другої реми досліджувана вирішила утворити нове речення з повтором теми попереднього: «*And they take all measures to prevent the terrorism*». Такий крок може бути виправданим, однак, вірогідно з причини нездатності відтворити зміст, спираючись лише на два записані слова, досліджувана фактично повторила інформацію, яка вже повідомлялася у попередньому реченні. Таким чином, зміст другої реми речення 2 залишився невідомим адресатам внаслідок недостатньої щільності записів перекладачки, які включали лише 8 слів і скорочень, що не дозволило відтворити усі 15 блоків суттєвої інформації, які містилися у цьому реченні.

Модельний варіант скороченого запису речення 3 (праворуч) і варіант, запропонований досліджуваною 1 (ліворуч) подані далі.

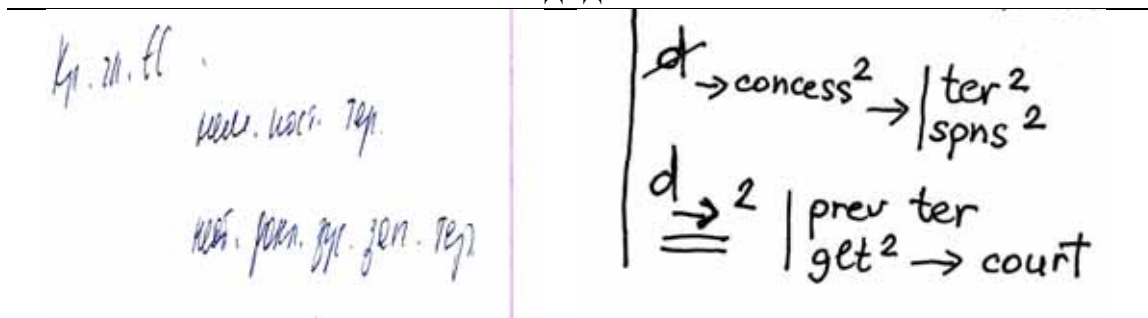

Рис. 3. Третє речення роботи досліджуваної 1 та його модельний варіант.

У реченні 3, як і в попередньому, є дві однорідні реми, перша з яких починається зі слів «уважають неможливими ...», а друга – словами «вважають за необхідне...». У правосторонньому варіанті для відділення цих рем застосовано той же прийом, що й у реченні 2: введено модальні символи («не повинні» – «повинні»), які сприяють чіткій фіксації всієї суттєвої інформації. Перша рема легко розшифровується як «не повинні йти на поступки терористам та їхнім спонсорам», а друга – як «повинні докладати максимум зусиль для запобігання тероризму та притягнення винних до суду». Загальна кількість символів-скорочень для запису речення 3 у модельному варіанті становить 13 одиниць (6 для першої реми і 7 – для другої).

У записах досліджуваної також бачимо 12 елементів (скорочень слів та аббревіатуру), однак 4 з них надлишково позначають тему речення, яка в цьому випадку є й темою повідомлення загалом («Кр. чл. ЄС» – «Країни-члени Європейського Союзу»). У цьому відтинку повідомлення достатньо було би застосувати лінію-виноску, аби спустити записані раніше відповідні елементи в речення 3. На інших двох рядках розташовано першу («нем.пост.тер» – «неможливі поступки терористам») та другу («необ.докл.зус.зап.тер» – «необхідно докладати зусиль для запобігання тероризму») реми.

Під час перекладу досліджувана не змогла розшифрувати записи в другому рядку, а тому інформація, пов'язана з ремою 1 у реченні 3, в ТП взагалі відсутня, а неповний запис реми 2 (пропущені елементи «притягнення винних до суду») звели її переклад до банального повтору інформації, яку вже повідомлено в реченнях 1 і 2: «The EU member states concern these for necessary to make efforts in order to prevent the terrorism». Таким чином, зміст речення 3 залишився непереданим адресатам унаслідок недостатньої щільності записів перекладачки, надлишковості та нераціонального запису.

Порівняємо тепер модельний варіант скороченого запису речення 4 (праворуч) і варіант, запропонований досліджуваною (ліворуч).

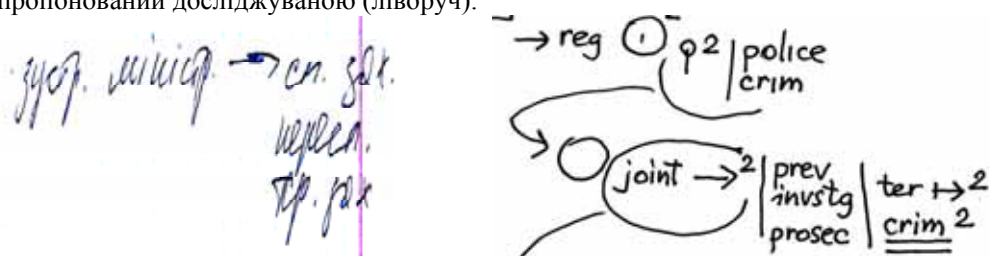

Рис. 4. Четверте речення роботи досліджуваної 1 та його модельний варіант.

Речення 4 включає дві теми («На регулярній основі відбуваються зустрічі» та «вони», тобто «міністри, відповідальні за діяльність поліції та кримінальні справи») і дві реми, перша з яких починається із слів «міністрів, відповідальних за ...», а друга – словами «розробляють та обговорюють ...». Ми бачимо, що рема першої частини речення 4 стає темою другої частини і, відповідно, у правосторонньому записі застосовується лінія-виноска, аби уникнути повторного запису. Економності та щільності запису сприяє також запис однорідних членів у стовпчик. Внаслідок цього загальна кількість символів-скорочень для запису речення 3 у модельному варіанті дорівнює 13 одиницям (6 для першої тема-рематичної єдності і 7 – для другої).

Записи досліджуваної містять лише 8 елементів, які представлені одним символом (стрілкою) та сімома скороченнями слів, що розташовані у три рядки: перший рядок –

«зустр.міністр» (зустрічі міністрів), --> (відбуваються), «сп.зах» (спільні заходи); другий рядок – «пересл» (переслідування), третій рядок – «тер.зах» (заходи запобігання тероризму). Досліджуваній вдалося зв'язати власні записи у достатньо логічне речення, що включало усі записані нею елементи: *The ministers often meet in order to create measures to prevent the terrorism and create anti-terroristic measures for prosecution*. Однак унаслідок недостатньої щільності записів утрачено значну частину першої («відповідальні за діяльність поліції та кримінальні справи») та другої рем («розслідування», «нападів», «інших тяжких злочинів»). З іншого боку, згадані випадки можна розглядати і як генералізацію, коли перекладач замінює види проявів тероризму («терористичні напади та інші тяжкі злочини») на узагальнений термін («тероризм»).

Модельний варіант скороченого запису речення 5 (праворуч) і варіант, запропонований досліджуваною 1 (ліворуч) подані далі.

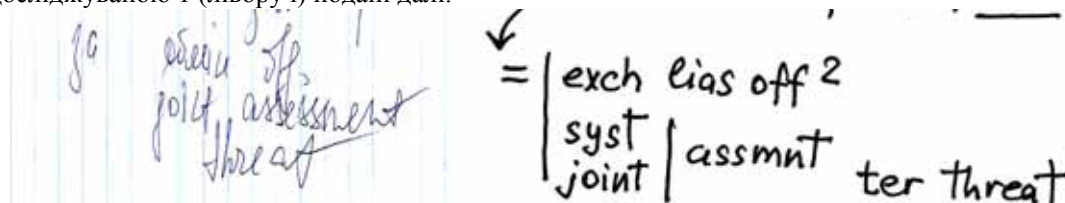

Рис. 5. П'яте речення роботи досліджуваної 1 та його модельний варіант.

Речення 5 складається з теми («згадані заходи»), яка була ремою у попередньому реченні, а також двох рем, що є однорідними членами речення («обмін поліцейськими-офіцерами зв'язку» та «систематичне спільне оцінювання рівня загрози тероризму»). Окрім цього, в межах другої реми ми бачимо два однорідні означення («систематичне» та «спільне»).

У записах досліджуваної спостерігаємо 6 слів та скорочень (порівняно з 9 символами та скороченнями в модельному записі), всі з яких відносяться до блоків суттєвої інформації. Пропущено лише означення «систематичне», конкретизація елемента «офіцери» («поліцейські-офіцери зв'язку») та елемент «тероризм», брак якого, однак, компенсує контекст. До недоліків слід віднести намагання (невдале) записати тему, тоді як її раціональніше було би знести з попереднього речення, а також пропуск однорідного означення («систематичне») до означуваного «оцінка». З іншого боку, однорідні елементи «обмін» та «оцінювання» записано вертикально, що дозволило досліджуваній (попри деякі мовні порушення) зберегти переважну частину суттєвої інформації у ТП: *The exchange of liaison officers and joint assessment against the threat*. Відсутність теми та відповідних засобів когезії не дозволили забезпечити чіткий зв'язок цього речення з попереднім, однак з огляду на те, що темою всього ТО є тероризм та заходи боротьби з ним, можна розраховувати, що це сприятиме розумінню імпліцитної інформації у ТП.

Таким чином, записи досліджуваної 1 відзначаються невисокою щільністю. Із 46 слів, скорочень та символів вона лише одного разу (2%) застосувала символ, а в усіх інших випадках вживала слова та їх скорочення. В її записах також не зафіксовано жодного випадку застосування ліній-виносок, аби уникнути повторів тем повідомлення і, відповідно, підвищити щільності записів. З іншого боку, досліджувана лише раз повторила тему в записах (у реченнях 1 і 3), а в деяких випадках (речення 2 і 4) не записувала тему взагалі. Майже всі 6 тем, за винятком теми речення 5 (17%), все ж таки успішно передано в перекладі, і це можна пояснити тим, що вони або збігалися з темою ТО загалом, або ж їх легко можна вивести з контексту.

Ситуація з передачею рем істотно відрізняється від тієї, що її спостерігають під час відтворення тем. Із 9 рем труднощі зафіксовано під час передачі 6 з них (67%) фактично в усіх реченнях, за винятком першого. Практично завжди це можна пояснити недостатньою щільністю записів – досліджувана витратила занадто багато часу на запис окремих слів, навіть коли вона їх скорочувала, нехтуючи вживання символів і ліній виносок. Це негативно вплинуло на якість перекладу – в ТП досліджуваної 1 збережено лише 52% блоків суттєвої інформації в ТП щодо загальної кількості таких блоків у ТО. Результати аналізу записів інших досліджуваних подано в табл. 1.

Результати аналізу записів досліджуваних

Досліджувані	КСЗ	% СЗ	% тема/рема	% БСІПІ
1	41	2	17 / 67	52
2	46	0	83 / 89	9
3	39	14	0/56	70
4	24	0	0/67	57
5	25	0	33/67	24
6	26	0	0/56	35
7	22	0	33/67	28
8	34	0	33/67	43
9	30	4	0/67	35
10	23	0	33/78	20
11	40	0	17/56	43
12	40	0	17/56	41
13	33	6	83/78	17
14	38	0	67/89	9
15	32	0	0/44	67
М	33	2	28/67	37

Умовні позначення: КСЗ – кількість слів/скорочень/символів у записах; %СЗ – відсоток кількості символів у записах до загальної кількості слів/скорочень/символів у записах; % тема/рема – відсоток випадків виникнення труднощів при розпізнаванні записів, що стосуються теми (від 6) та реми (від 9); % БСІПІ – відсоток блоків суттєвої інформації у ТП до загальної кількості таких блоків у ТО; М – у середньому.

Як випливає з таблиці 1, тенденції, виявлені під час аналізу результатів досліджуваної 1, є загалом типовими і для усієї вибірки. Середня кількість слів, скорочень та символів у записах дорівнює 33 (мінімальна 22 та 23) у досліджуваних 7 і 10 відповідно, а максимальна (46 та 41) – у досліджуваних 1 і 2. Середній відсоток символів у записах щодо загальної кількості скорочень у записах ТО – 2%. Максимальний показник (14%) виявлено в досліджуваній 3, середній – 6%, 4% і 2% (у досліджуваній 13, 9 і 2 відповідно), а мінімальні 0% – у всіх інших досліджуваних. Важливішим за цей показник є відсоток виникнення труднощів під час відтворення тема-рематичних зв'язків. З відтворенням тем не виникло жодної проблеми в 5 випадках (досліджувані 3, 4, 6, 9 і 15), що становило 33% від усієї вибірки. Максимальний відсоток проблем із розшифруванням тем дорівнює 83% у досліджуваних, які не змогли перекласти текст до кінця (1 і 13). Максимальна кількість проблем із розшифруванням рем – 89% (досліджувані 1 і 14) і 78% (досліджувані 10 і 13), а мінімальна – 44% (досліджувана 15), тоді як у середньому цей показник становив 67%.

З погляду на відсоток відтворених у ТП блоків суттєвої інформації, картина така: у середньому їх питома вага дорівнює 37% (максимальні показники (70% та 67%) у досліджуваних 3 і 15, а мінімальні (9%) – у досліджуваних 1 і 14). Такі результати свідчать, що в ТП імовірно буде втрачено більше половини суттєвої інформації ТО через низьку щільність записів.

Таким чином, беручи до уваги результати дослідження, зміст якого викладено вище, можна висувати, що гіпотеза нашого дослідження повністю підтвердилась. Занотовуючи зміст ТО, студенти недостатньо застосовують символи, в результаті чого їхні записи характеризуються слабкою щільністю, оскільки вони не встигають фіксувати в повному обсязі навіть суттєву інформацію. Крім того, неповністю усвідомлюючи тема-рематичні зв'язки в ТО, студенти у своїх нотатках недостатньо застосовують трансформації та лінії-виноска для запобігання повторному запису тематичних елементів ТО на рівні речення та ТО загалом, що негативно впливає на якість їхнього перекладу.

Перспективу нашого дослідження вбачаємо в розробці науково обґрунтованої методики навчання УПП з опорою на систему скорочених записів, у якій належну увагу, зокрема, було би приділено забезпеченню щільності записів і фіксації тема-рематичних зв'язків ТО.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеева И. С. Профессиональный тренинг переводчика / Алексеева И. С. – СПб.: Союз, 2004. – 278 с.
2. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение / Комиссаров В. Н. – М.: ЭТС, 2002. – 421 с.
3. Латышев Л. К. Структура и содержание подготовки переводчиков в языковом вузе / Л. К. Латышев, В. И. Привоторов. – Курск: РОСИ, 1999. – 136 с.
4. Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В. Н. Ярцева. – М.: Советская энциклопедия, 1990. – 684 с.
5. Миньяр-Белоручев Р. К. Последовательный перевод / Миньяр-Белоручев Р. К. – М.: Воениздат, 1969. – 288 с.
6. Ребрій О. В. Основи перекладацького скоропису: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. за ред. Л. М. Черноватого, В. І. Карабана. – Вінниця: Нова книга, 2006. – 152 с.
7. Чужакин А. П. Прикладная теория устного перевода и переводческой скорописи: курс лекций / Чужакин А. П. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Р. Валент, 2003. – 232 с.
8. Albl-Mikasa M. (Non-) Sense in note-taking for consecutive interpreting / M. Albl-Mikasa // Interpreting. – Amsterdam: John Benjamins, 2008. – Vol. 10. – № 2. – P. 197 – 233.
9. Capaldo S. An Apology for Consecutive Interpretation / S. Capaldo // Meta: journal des traducteurs / Meta: Translators' Journal. – Montréal: Université de Montréal, 1980. – Vol. 25. – № 2. – P. 244 – 248.